

KITEKINTÉS / OUTLOOK

Magyarok az Egyesült Királyságban: egy korszak vége?

Hungarians in the United Kingdom: End of an era?

LIGETI ANNA SÁRA

LIGETI Anna Sára: statisztikus, Központi Statisztikai Hivatal, Népszámlálási és népese-dési statisztikai főosztály; 1024 Budapest, Keleti Károly utca 5-7.; tudományos segéd-munkatárs, Társadalomtudományi Kutatóközpont; 1097 Budapest, Tóth Kálmán u. 4.; anna.ligeti@ksh.hu; <https://orcid.org/0000-0002-8261-0552>

KULCSSZAVAK: kivándorlás; visszavándorlás; Egyesült Királyság; Brexit; COVID-19

ABSZTRAKT: Lezárulni látszik az európai uniós csatlakozást követő migrációs korszak Magyarországon, melynek szimbólumává az Egyesült Királyságba irányuló kivándorlás vált. A 2010-es évek első felében főként magasan képzett fiatalok hagyták el hazánkat, akik gyakran hosszú távú célokkal indultak útnak, legnagyobb számban az Egyesült Királyság felé. De vajon hogyan alakult át a magyarok Európán belüli vándorlásának szerkezete és társadalmi összetétele az évtized folyamán? És milyen szerepet játszott mindebben a korszak két meghatározó eseménye: a Brexit népszavazás és a koronavírus-járvány? Ezekre a kérdésekre az adminisztratív nyilvántartásokban rögzített ki- és belépési adatok longitudinális megközelítésű vizsgálata útján keresem a válaszokat. Miközben a kivándorlás társadalmi bázisa fokozatosan kiszélesedett az évtized folyamán, egyre nagyobb tere nyílt az idősebb korcsoportok, valamint az iparban és építőiparban dolgozók időszakos és cirkuláris mobilitásának, a magyar emigráció súlypontja az Egyesült Királyság felől mindinkább Ausztria és Németország irányába helyeződött át. Bár az Egyesült Királyság népszerűsége a kivándorlók körében nagymértékben csökkent, a hazavándorló magyar állampolgárok jelentős hányada továbbra is innen érkezik. A Brexit népszavazás leginkább a hosszabb idő óta külföldön élő magyarok visszavándorlását ösztönözte, hatása tartósnak mondható. A koronavírus-járvány kitörése jóval kevésbé befolyásolta az angliai visszavándorlásokat, és az Európai Unió tagországaiból hazatérők – főként a rövid távú tartózkodást követő visszaköltözések – esetében is csupán időszakos változásokat hozott.

Anna Sára LIGETI: *statistician, Population Census and Demographic Statistics Department, Hungarian Central Statistical Office; Keleti Károly utca 5-7., H-1024 Budapest, Hungary; Junior Research Fellow, Centre for Social Sciences; Tóth Kálmán u. 4., H-1097 Budapest, Hungary; anna.ligeti@ksh.hu; <https://orcid.org/0000-0002-8261-0552>*

KEYWORDS: *emigration; return migration; United Kingdom; Brexit; COVID-19*

ABSTRACT: *Emigration to the United Kingdom became a symbol of the post-2004 EU enlargement migration processes in Hungary, which were increasingly characterised by the long-term outmigration of highly educated, urban youth from the early 2010s. This paper seeks to answer how the structure and social composition of intra-EU migration of Hungarians – and especially towards the UK – changed in the last decade, and how the Brexit referendum and the COVID-19*

pandemic affected those changes. In doing so, a longitudinal analysis of administrative data on emigration and return migration will be carried out.

Outmigration in the 2010s reached its peak in the middle of the decade, first for the UK and later for other European destinations, then started to decline subsequently. In parallel with the growth of emigrant stocks, also the pool of potential returners increased, which made possible a consequent acceleration of return migration in the second half of the decade. As a result, however the UK has lost much of its attractiveness by today – in 2021 only 5% of Hungarian emigrants chose it as a destination – almost one in five (17%) of the returners resided previously in this country.

In addition to the changes in the volume of emigration and return migration, mobility patterns had also changed significantly in the second half of the decade shifting towards circular and short-term mobility forms. Meanwhile, the demographic base of emigration had broadened, expanding to a wider range of age and occupational composition, with the increased importance of workers in the industrial and service sectors. Although this shift can be observed in all European destinations, the UK continues to be a receiving country of younger age groups of long-term migrants, with a higher proportion of professionals and service sector workers and those emigrating from urban areas.

In addition to emigration trends, two major events in the second half of the decade had a significant impact on return migration to the UK. While the Brexit referendum has mostly stimulated the return migration of Hungarians who have been living abroad for a longer period of time and its impact can be said to be long-lasting, the Covid outbreak has caused a more temporary shift, mainly for short-term mobility, which seems to stabilise from 2021 onwards. However, the impact of the epidemic on the return migration of Hungarians living in the UK was much smaller than for those living in EU Member States, which is related to the occupational structure of Hungarians in England, the degree of integration and the low number of short-term, circular and seasonal mobility movements most affected by Covid.

Bevezetés: Európa változó migrációs környezete a 2010-es években

Jelen tanulmány a 2010-es évek magyar vándorlási folyamatainak egy meghatározó szegmensére, az Egyesült Királyságba irányuló ki-, és onnan történő visszavándorlásokra fókuszál. A hazai adminisztratív adatok longitudinális megközelítésű vizsgálatával arra a kérdésre keresem a választ, hogy miként alakult át a magyarok Egyesült Királyságba irányuló vándorlása és a résztvevők társadalmi összetétele 2010 és 2021 között, és ebben milyen szerepet játszott a Brexit népszavazás és a koronavírus-járvány.

Az Európai Unió 2004. évi bővítését követően a kontinens migrációs hálózataiba hirtelen nagy számban belépő kelet-közép-európai állampolgárok új fejezetet nyitottak az európai vándorlások modern történetében (Black et al. 2010; Favell 2008). Bár a régió országai számára ezt megelőzően sem volt ismeretlen az elvándorlás jelensége, az európai uniós tagság következtében feloldódó korlátozások korábban nem tapasztalt szabadságot hoztak nem csupán a határátlépések, de a külföldi munkalehetőségek, az oktatásban történő részvétel, valamint a szociális védőhálózathoz való hozzáférés tekintetében is. Mindezek következtében jelentősen megnőtt a Kelet-Európából Európai Unió régi tagországai felé meginduló migráció nagysága, miközben a kontinensen belüli mozgások szerkezete és összetétele is nagyobb változásokon ment keresztül (Glorius, Grabowska-Lusinska, Kuvik 2013).

Ez egyrészt olyan általános – leggyakrabban a globalizációs folyamatokhoz köthető – változásoknak volt köszönhető, mint például a közlekedés, a kommunikáció, valamint az információáramlás minden eddiginél olcsóbbá és gyorsabbá válása (Czaika, de Haas 2015). Másrészt, a térségre nézve specifikus körülmények is alakították a migrációt, hiszen az Európai Unió optimális – minimális fizikai és jogi gátakat szabó – környezete kiváló lehetőségeket biztosított egy olyan mobilis csoport megjelenéséhez, amely szükség esetén a társadalmi-politikai és gazdasági változásokra gyorsan reagálva változtatja meg földrajzi helyzetét (Klimavičiūtė et al. 2020). Mindezek következtében a kelet-közép-európai állampolgárok minden értelemben a transznacionális migrációelméletek mintapéldáivá váltak: többes kötődéseket hoznak létre és tartanak fenn a küldő és a fogadó országokkal is, migrációjuk pedig gyakran rövidebb távú oda-vissza mozgásokkal, változatosabb, „fluidabb” mintázatokkal jellemezhető (de Haas, Castles, Miller 2020; Engbersen et al. 2013; Moskal 2013).

Bár a kelet-európai térség migrációs folyamatait leginkább a kontinens gazdasági különbségei által előidézett hosszú távú (akár életre szóló) elvándorlásokkal szokás jellemezni, a 2010-es évek során megváltozó migrációs környezetben az időszakos munkavállalás, valamint a hosszabb-rövidebb idejű külföldi tartózkodást követő tovább- és visszavándorlás is fontos tényezőkké váltak. A kivándorlás mozzanatához hasonlóan a visszavándorlási döntést (vagy éppen a maradást, az immobilitást) is számos tényező motiválhatja, melyeket a migrációs folyamatokban résztvevők szándékai és lehetőségei is alakítanak (Carling, Schewel 2018). A visszavándorlást előidézheti a kivándorlók sikertelen külföldi munkaerő-piaci integrációja, a „kivándorlás kudarca” is, azonban egy tervezetten átmeneti jellegű külföldi tartózkodás esetében sokkal inkább értelmezhető döntésként (Borjas, Braatsberg 1996; Constant, Massey 2002). Míg a kivándorlást leggyakrabban a magasabb jövedelmek motiválják, addig a visszavándorlási döntésben jóval nagyobb szerepet kapnak az életciklus-specifikus családi okok és szociális kapcsolatok, valamint a küldő és a fogadó ország gazdasági-politikai környezete (Horváth 2016; King, Kuschminder 2022; Martin, Radu 2012). Utóbbi az évtized folyamán két jelentős esemény is alakította: az Egyesült Királyság Európai Unióból történő kilépése, valamint a koronavírus-világjárvány.

Tanulmányomban először bemutatom az Egyesült Királyságba irányuló magyar migrációval kapcsolatban rendelkezésre álló statisztikai forrásokat, azok sajátosságait és korlátait, valamint az elemzés következő részeiben használt, Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelő (NEAK) TAJ nyilvántartásából származó adatokat. Ezt követően felvázolom, hogy miként alakultak a 2010-2021 közötti időszak ki- és visszavándorlási trendjei a legfontosabb célterületeket illetően, továbbá milyen sajátosságokat figyelhetünk meg az Egyesült Királyság esetében. Végül, arra keresek választ, hogy miként változott az Egyesült Királyságba irányuló vándorlás társadalmi összetétele a 2010-es évek második felében, hogyan alakultak a havi visszavándorlások a különböző időtartamú külföldi tartózkodá-

sok esetében, és mintázataikban tetten érhető-e a Brexit népszavazás, valamint a koronavírus-világjárvány hatásai.

Adatok és módszerek

Elemzésem adatforrását a Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelő (NEAK) TAJ nyilvántartásának két adminisztratív alrendszere adja. Ebben azok a személyek szerepelnek, akik több-kevesebb időre társadalombiztosítási jogviszonyt létesítettek egy másik országban, illetve azok, akik a külföldre költözésükkor megszüntetik hivatalos magyarországi lakcímüket. Fontos azonban, hogy a NEAK TAJ nyilvántartásából csupán a benne szereplő magyar állampolgárok regisztrált ki- és visszavándorlásaira vonatkozóan juthatunk információkhoz. Az adatok segítségével kizárólag a vándorlás folyamatmutatói – ún. flow típusú adatok – állíthatók elő, a külföldön élő magyar állampolgárok számának – stock adatainak – megállapítására ezek nem alkalmasak.

Bár ki- és visszavándorlaskor jogszabályi kötelezettség¹ a magyarországi jogviszony szüneteltetését majd újraaktiválását bejelenteni a hazai egészségbiztosítónak, feltételezhető, hogy ennek a regisztrációs kötelezettségnek sokan nem tesznek eleget. Azzal kapcsolatban azonban, hogy pontosan hányan maradnak ki a regiszterből, illetve hogyan alakul időben és társadalmi csoportonként ez az alulbecslés, a ki- és visszavándorlás mértékét pontosan leíró adatok hiányában csak feltételezésekkel élhetünk. Különböző statisztikai források összevetése alapján azonban feltételezhető, hogy a hazai nyilvántartásokból következő lefedettségi hiány hasonló módon érinti a népesség különböző csoportjait, és időben viszonylag stabilan alakul (Ligeti 2021).

A TAJ nyilvántartás sok szempontból egyedi lehetőségeket biztosít a magyarok ki- és visszavándorlási mintázatainak elemzésére: 2010-ig visszatekintve is lehetővé teszi a benne szereplő magyar állampolgárok migrációs történetének nyomon követését, alkalmas a ki- és visszavándorlás különböző definícióinak alkalmazására. Ennek köszönhetően, elemzésem longitudinális megközelítéssel² készült, amely lehetővé teszi az adatbázisban megjelenő ki- és visszavándorlók nyomon követését 2010 és 2021 között. Választ kaphatok olyan kérdésekre is, hogy a kivándorlók mennyi időt töltöttek külföldön, hányszor és milyen országokba vándoroltak. Annak érdekében, hogy minél jobban megragadjam az elmúlt évtized változásait és pontosabb képet kapjak a magyarok vándorlási mintázatairól, a migráció hivatalos meghatározását kibővítve a tágabb értelemben vett földrajzi mobilitást vizsgálom. A rövid távú (legalább 3 hónapos tartózkodáshoz kötött) mozgásokat is beemelem az elemzési körbe.³ Végül megjegyzendő, hogy bár a magyar állampolgárok ki- és visszavándorlására vonatkozó hivatalos statisztikák is a NEAK adminisztratív adatain alapulnak (KSH 2021), az eltérő definíciókból és adatkörökből, illetve a különböző megközelítésekkel fakadóan elem-

zések eredményei nagyságrend – és gyakran trendek – szempontjából nem vehető össze azokkal.

Az elemzéshez felhasznált adatok összesen 478 ezer regisztrált kivándorlási eseményt foglalnak magukba 2010 és 2021 között, melyből 68 ezer személy 75 ezer vándorlási eseménye érinti az Egyesült Királyságot (1. melléklet). Ennél azonban lényegesen több magyar állampolgár jelenik meg a brit tükörstatisztikákban: 2010 és 2021 között összesen 181 ezren kaptak társadalombiztosítási számot (úgynevezett NINo-t) a hatóságoktól. A két adatforrás alapján kalkulált számokat azonban csak kellő óvatossággal lehet összehasonlítani. Bár a társadalombiztosítási szám kérvényezése igen nagy körnek (többek között munkavállalóknak, vállalkozóknak és diákoknak) áll érdekében, nem feltétele, hogy a kérvényező hosszabb időt töltsön az országban. Emellett – mivel kivándorlaskor a társadalombiztosítási szám nem kerül visszavonásra – a NINo statisztikákból egyáltalán nem lehet következtetni a kint tartózkodás időtartamára, ezért az ebben szereplők egy része nem esik bele az általunk használt definíciós keretekbe. Ráadásul, a NINo kérvényezésének ideje sem feltétlenül felel meg a bevándorlás idejének, így feltételezhető, hogy a nyilvántartásban megjelenő magyarok egy része még 2010 előtt vándorolt be az Egyesült Királyságba (GOV.UK 2022b).

Mivel – ahogy korábban említettem – a NEAK TAJ nyilvántartása nem alkalmas az Egyesült Királyságban élő magyar állampolgárok (stock) számának becslésére, ahhoz, hogy kontextusba helyezhessük a migrációs trendeket – elsősorban a visszavándorlásokat – más források alapján is érdemes áttekinteni az ezzel kapcsolatos adatokat. Az Egyesült Királyságban élő magyar állampolgárok számának meghatározásához használható legfőbb adatforrás az Annual Population Survey (APS), amelynek célja a brit népesség számának és demográfiai, munkaerő-piaci jellemzőinek meghatározása a tízévente ismétlődő népszámlálások között. Mivel mintavételes adatfelvételtől van szó, az adatforrás kisebb népességcsoportokra – így a magyar állampolgárok számára – vonatkozóan pontatlanabb lehet. Az adatok használata során érdemes azt is szem előtt tartani, hogy az APS népességfogalma eltér a Magyarországon alkalmazott definícióktól.⁴ Az APS mellett az utóbbi években egy másik adatforrás, az EU Settlement Scheme (EUSS) statisztikai is lehetőséget teremtettek az Egyesült Királyságban élő magyarok számának becslésére. Azok az uniós állampolgárok és családtagjaik, akik 2020 végéig érkeztek az Egyesült Királyságba, 2018 augusztusa és 2021 júniusa között igényelheték a letelepedési státuszt, mely a kilépést követően biztosította számukra a legális tartózkodást az Egyesült Királyságban. Azonban ebben az esetben is kellő körültekintés szükséges az adatok értelmezése során, mivel egyrészt a státusz megszerzésének feltételei nem esnek egybe sem a magyar, sem a brit hivatalos statisztikák által használt migrációs definíciókkal, másrészt pedig a regisztrációt azok is elvégezhették, akik már korábban elhagyták az Egyesült Királyságot.⁵ Ezzel együtt, a két forrás adatai nem különböznek nagyon a magyarok számára vonatkozóan. Míg az EUSS rendszerében összesen 148 ezer magyar állampolgár⁶

jelenik meg, az APS becslése alapján 2021-ben 118 ezer magyar állampolgár tartózkodott az Egyesült Királyságban.

Az alábbi elemzések a magyar állampolgárok NEAK TAJ nyilvántartásában fellelhető, legalább 3 hónapos időtartamú ki-, illetve visszavándorlási adatai alapján készültek, a 2010-2021 közötti időszakra vonatkozóan. Először – a legfőbb célterületek közti különbségekre fókuszálva – az Egyesült Királyságba irányuló vándorlások teljes évtizedet felölelő, leíró jellegű idősoros vizsgálatára kerül sor. Ezt követően arra a kérdésre keresek választ, hogy miként változott az Egyesült Királyságba irányuló vándorlás társadalmi összetétele a 2010-es évek második felében, és milyen egyedi hatásokat azonosíthatunk az Egyesült Királyság esetében a többi EU-s céllországgal összehasonlítva. Ehhez binomiális logisztikus regressziós modelleket használok, melyek segítségével összevetem a 2012-től a Brexit népszavazásig tartó időszak kivándorlóinak társadalmi összetételét az ezt követő időszakban kivándorlókéval. Végezetül, ismét leíró jellegű elemzés segítségével vizsgálom, hogy a havi visszavándorlások milyen mintázata rajzolódik ki a különböző időtartamú külföldi tartózkodások esetében, és e mintázatokban tetten érhetők-e Brexit népszavazás, illetve a koronavírus-világjárvány hatásai.

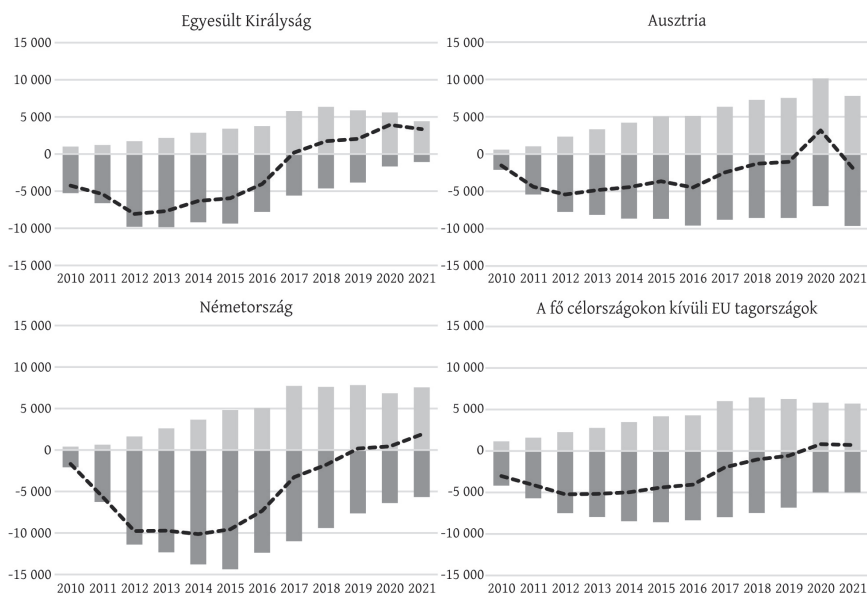
Az Egyesült Királyságba irányuló magyar migráció átalakuló trendjei

Magyarország európai uniós csatlakozását követően a magyarok kivándorlása a régió más országaihoz viszonyítva megkétszerezte indult, azonban gyorsan növekedett a 2010-es évek első felében – bár nagyságrendjét tekintve sosem érte el például a romániai vagy a lengyelországi elvándorlást (Hárs 2020). Mivel a 2004. évi keleti bővítést követően a régi tagállamok közül csupán három ország, az Egyesült Királyság, Írország és Svédország nem élt a legfeljebb hét évre kiszabható átmeneti munkaerő-piaci korlátozások bevezetésével, az évtized első éveiben kivándorló magyarok elsődleges célja az Egyesült Királyság lett. 2010-ben a NEAK TAJ nyilvántartásában megjelenő kivándorlók 38%-a választotta a szigetországot, és ezt az arányt ekkor az Ausztriába és Németországba kivándorlók együttesen sem érték el (15-15%). Az Ausztriába, és főként Németországba irányuló magyar migráció a teljes munkaerő-piaci nyitást követően, 2011 után ugrott meg, mellyel párhuzamosan az Egyesült Királyság lassan, de fokozatosan veszített előnyéből, így 2021-ben már csupán a kivándorlások 5%-a irányult ide. Mindezek fényében bátran állíthatjuk, hogy az Egyesült Királyság kiemelt céllországot stáusza az évtized végére megszűnt, és bár továbbra is a harmadik legnépszerűbb úticélnak bizonyult, a vizsgált adatok alapján jelentősen leszakadt a listavezető Németország és Ausztria mögött, és a magyarországi kivándorlások arányát tekintve alig előzte meg Hollandiát vagy Svájcot.

Bár a kivándorlók körében az Egyesült Királyság népszerűsége 2010-től arányaiban folyamatosan csökkent, a kivándorlások száma csak néhány évvel ké-

sőbb, 2012-2015 között tetőzött. Az ezt követő csökkenés fokozatos volt, de nem egyenletes: a vizsgált adatok alapján mind 2017-ben, a Brexit népszavazás utáni évben, mind a koronavírus-járvány kezdetén, 2020-ban jelentős visszaesést láthatunk (1. ábra). Ezzel párhuzamosan az Egyesült Királyságból érkező visszavándorlók száma 2016-ig fokozatosan növekedett, majd – egy nagyobb megugrást követően – 2018-ban tetőzött. Bár az évtized második felében Ausztria kivételével megfordult a trend, a kivándorlások csökkenése és a visszavándorlások növekedése általános a magyarok Európai Unió belüli migrációjában, számos sajátosságot figyelhetünk meg az Egyesült Királyság esetében. A többi célországhoz viszonyítva az Egyesült Királyság felé irányuló kivándorlás korábban kezdődött és már az évtized első éveiben elérte a csúcserértékét. A későbbi visszaesssel összefüggésben a magyarok migrációs egyenlege pozitívba fordult, így 2017-től minden évben meghaladja a visszavándorlások száma a kivándorlások számát. Megfigyelhető az is, hogy a magyarok vándorlásának összességében pozitív egyenlege az Egyesült Királyság esetében a legpozitívabb: az utóbbi években évi 2-4 ezer fős többletet mutat. Amellett tehát, hogy az Egyesült Királyság kiemelt célország szerepe eltűnt, továbbra is az egyik legjelentősebb kibocsátója a hazatérő magyar állampolgároknak (1. ábra).

1. ábra: A magyar állampolgárok legalább 3 hónapos ki- és visszavándorlásainak egyenlege az Egyesült Királyság, Németország, Ausztria és a fő célországokon kívüli EU tagállamok esetében
Balance of emigration and return migration of at least 3 months of Hungarian citizens for the UK, Germany, Austria and other EU Member States

Forrás: saját szerkesztés a NEAK TAJ adatai alapján

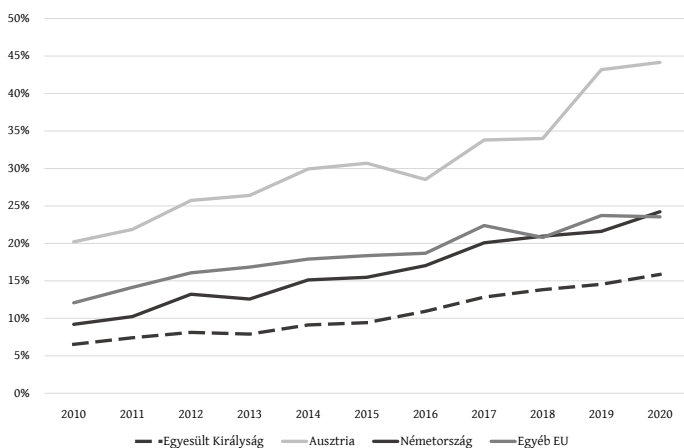
Bár az utóbbi években a kivándorlás visszaesésével párhuzamosan növekedésnek indult a visszavándorlás, a két jelenség nem feltétlenül függ össze egymással. Mivel jelentős visszavándorlásra csak abban az esetben számíthatunk, ha elegenden élnek külföldön olyanok, akik közül a visszavándorlók kikerülhetnek, a visszavándorlás leginkább a külföldön élő magyarok számával hozható összefüggésbe. Az évtized első felében emelkedésnek indult kivándorlás nyomán jelentősen megnövekedett az európai országokban élő magyar állampolgárok száma, s ezzel a folyamatos visszaáramlások is egyre nagyobb teret nyertek. Bár a brit tükröstatistikák alapján az Egyesült Királyságban élő magyarok száma mindvégig növekedett az évtized során, az utóbbi években tapasztalható pozitív migrációs egyenleg – alacsony kivándorlás mellett jelentős visszavándorlás – következtében a trend megfordulására számíthatunk a közeljövőben. A ki- és visszavándorlás egymástól történő elválasztása azért is lényeges, mert azok a társadalmi csoportok is különböznek, amelyek az adott időszakban a ki- és a visszavándorlási döntéseket meghozzák. Míg a kivándorlási döntés magyarországi környezetben születik meg, addig a visszavándorlás lehetőségét már egy bizonyos idő óta külföldön élő csoport mérlegeli, így egészen más döntési környezetről, társadalmi helyzetről és motivációkról beszélhetünk.

Mindezen megállapítások alól azonban kivételt képeznek azok a rövid távú mobilitási formák, amelyek esetében a ki- és a visszavándorlás időben nagyon közel esik egymáshoz, és maga a migrációs döntés is nagyobb valószínűséggel vonatkozik egy előre meghatározott időtartamra. Így tehát, amennyiben a cirkuláció, valamint a rövid távú mobilitások aránya tartósan magas, úgy az a kifelé és a befelé irányuló mozgásokat párhuzamosan növeli.

Az Európai Unió célországaiiban megfigyelhető trendekhez hasonlóan az Egyesült Királyságba irányuló vándorlások esetében is elmondható, hogy fokozatosan növekedett a rövid távú és cirkuláris mobilitási formák jelentősége az évtized folyamán. Fontos azonban, hogy az Egyesült Királyság esetében ezek összes kivándorláshoz viszonyított arányai mindvégig alacsonyabbak maradtak az Európai Unió célországaiiban tapasztalható értékeknél. Míg Németországban az egy szeri rövid távú mozgások aránya 2010 és 2021 között 9%-ról 24%-ra, Ausztriában pedig 20%-ról 44%-ra nőtt, az Egyesült Királyságba kivándorlóknak 2010-ben 7%-a tért vissza egy éven belül, és ez az arány 2021-re is csupán 16%-ra emelkedett (2. ábra).

Azonban más célterületekkel összevetve, arányaikat tekintve jóval jelentősebbek az Egyesült Királyságot érintő cirkuláris mozgások, melyek a rövid távú mozgásokhoz hasonlóan szintén „fluidabb” mobilitási formák jelenlétére utalnak (Ligeti 2021). A 2021-ben kivándorlók 28%-ára volt igaz, hogy a megelőző nyolc évben már legalább 3 hónapot éltek külföldön. Ez az érték ugyan elmarad az Ausztriába és a fő célországokon kívüli EU tagországokba irányuló cirkulációk arányától (44-44%), de megelőzi a németországit (23%).⁷ E cirkuláris mozgások jellemzően a Magyarország és Egyesült Királyság közötti vándorlásokra korláto-

2. ábra: A rövid távú (3 hónapot elérő, de 12 hónapnál rövidebb) mobilitások aránya az adott évi kivándorlásokhoz viszonyítva, főbb célterületek szerint
Short-term mobility (up to 3 months but less than 12 months) as a share of emigration, by main destination

Forrás: saját szerkesztés a NEAK TAJ adatai alapján

zódnak: csupán a cirkuláris láncok 19%-ára jellemző, hogy harmadik országot is érintenek, miközben ez az arány például a fő célországokon kívüli EU-s országok esetében 33% volt.

Az Egyesült Királyságba kivándorlók társadalmi összetételének átalakulása

Az évtized első felében kibontakozó elvándorlási hullám jelenségével foglalkozó bőséges magyarországi szakirodalom (lásd Blaskó, Gödri 2014; Blaskó, Gödri 2016; Blaskó, Ligeti, Sik 2014; Hárs 2016; Moreh 2014) részletesen feltárta az Egyesült Királyságba irányuló migráció (akkori) társadalmi összetételét. Ugyanakkor, jóval kevesebb információval rendelkezünk az évtized során végbement szerkezeti változásokról, és arról, hogy miként alakult át a szigetországba tartó kivándorlás társadalmi összetétele a 2020-as évek elejére. A következőkben ezt a témakört járom körül a NEAK TAJ nyilvántartásának rendelkezésre álló adatai alapján. Emellett arra a kérdésre is választ keresek, hogy az évtized folyamán tapasztalható változások a magyar kivándorlás szerkezetére nézve általánosnak mondhatók, avagy inkább az Egyesült Királyságra jellemző egyedi átalakulásról van-e szó.

Bár az Egyesült Királyságba irányuló magyarországi kivándorlás az európai uniós csatlakozást megelőzően sem volt példa nélküli, nagyságrendjét tekintve meg sem közelítette a 2004 utáni kivándorlás mértékét: a tükörstatisztikák alapján csupán 6 ezer magyar állampolgár élt a szigetországban az európai uniós csatlakozás évében, ami a hatszorosára nőtt 2011-re (Moreh 2014; ONS 2022b).

Ehhez képest Németországban a magyar állampolgárok száma már a csatlakozás évében 55 ezer fő volt, de a szelektív munkaerő-piaci nyitás következtében 2011-ig az Egyesült Királysághoz képest kisebb mértékben, csupán a másfélszeresére emelkedett. Fontos különbség az is, hogy a magyarok vándorlásának történetében az Egyesült Királyság korábban soha nem kapott kiemelt szerepet, míg Németország és Ausztria a magyar kivándorlás tradicionális célországai közé sorolhatók (Blaskó, Gödri 2016; Faragó 2011), így esetükben az EU bővítésével tapasztalható átalakulás történelmileg beágyazottabb környezetben zajlott.

Mindezek fényében, a közvetlenül a csatlakozás után Egyesült Királyság felé induló, eleinte kisszámú magyart a szakirodalomban „innovátoroknak” vagy „út-törő kivándorlóknak” is nevezett csoportként azonosíthatjuk (Bakewell, de Haas, Kubal 2012), akik a korábbi időszakoktól eltérő feltételek mellett indultak útnak. A csoport által elindított folyamat a későbbiekben olyan migrációs rendszer kiépüléséhez vezetett, amely saját társadalmi-gazdasági struktúrákkal jellemezhető, és további kiáramlásokat idézett elő a küldő országban (Massey 1990). Mivel az „innovátorok” csoportja szerzett elsőként tapasztalatokat a fogadó ország viszonyairól és lehetőségeiről, az ő migrációjuk magasabb költségekkel és kockázatokkal járt, mint a migrációs rendszer kiépülése után kivándorlóké. Ebből következően az „innovátorok” a küldő ország társadalmából egy – munkaerő-piaci szempontok alapján – pozitívan szelektált csoportot képeztek, ami jellemzően magasabb társadalmi-gazdasági státuszú, fiatal népességet jelentett (de Haas 2010). A csoport tapasztalatainak folyamatos visszacsatolása csökkentette a további kivándorlások költségét és kockázatait, a társadalom egyre szélesebb rétegei számára tette elérhetővé a migráció lehetőségét, így diverzifikálva a későbbi kivándorlások társadalmi bázisát (Bakewell, de Haas, Kubal 2012; de Haas 2010; Massey, Goldring, Durand 1994).

Bár a NEAK TAJ nyilvántartásának adatai nem teszik lehetővé az EU-csatlakozást követő években kivándorlók társadalmi összetételének vizsgálatát, az „innovátorok” jelenléte néhány évvel később is tetten érhető: az évtized eleji, Egyesült Királyságba irányuló kivándorlásokat továbbra is erős pozitív társadalmi-gazdasági szelekció jellemezte nemcsak Magyarország népességéhez, de a más európai célországokba kivándorlókhoz viszonyítva is. Az Egyesült Királyságba indulók – elsősorban a németországi és ausztriai kivándorlókhoz képest – fiatalabb korösszetételűek és magasabban képzettek voltak, körükben a nemi arányok jóval kiegyenlítettebben alakultak, és jellemzően nagyvárosokból – főként Budapestről – hosszabb időtávra érkeztek a szigetországba (Blaskó, Gödri 2014; Blaskó, Gödri 2016; Blaskó, Ligeti, Sik 2014; Hárs 2016; KSH 2018).

Annak érdekében, hogy megvizsgáljam, valóban kiszélesedett-e a későbbi migrációk társadalmi bázisa, a továbbiakban összehasonlítom az utóbbi évek kivándorlóit azokkal, akik 2012-től a Brexit népszavazásig (2016. június 23-ig), a kivándorlás csúcsideszakában hagyták el Magyarországot. Először azt elemzem, hogy arányaikban miként térnek el egymástól a két időszak kivándorló társadal-

mi-demográfiai jellemzőik szerint (2. melléklet), majd – az összetett hatásokra helyezve a hangsúlyt – binomiális logisztikus regressziós modellek segítségével körüljáróm, hogy a Brexit népszavazás utáni kivándorlók hogyan térnek el a megelőző időszak kivándorlóitól az Egyesült Királyságban, valamint az EU célterületek esetében (1. táblázat). A két időszak kivándorlóit demográfiai jellemzőik (nem, korcsoport, családi állapot, lakóhely településtípus),⁸ a NEAK adatokból következtethető gazdasági aktivitás,⁹ valamint a vándorlás típusa alapján vetem össze. Utóbbi esetben a vándorlás időtávja (legalább 12 hónapig tartó, illetve ennél rövidebb, de legalább 3 hónapig tartó mobilitások) mellett azt is figyelembe veszem, hogy a kivándorlók egyedül vagy a lakásukban élő más személlyel együtt vándoroltak-e (ezt a továbbiakban a vándorlás háztartástípusának nevezem).

Az Egyesült Királyságba tartó kivándorlókat a vizsgált időszak elején is nőtöbbslet jellemezte, ami a Brexitet követően kismértékben (51%-ról 53%-ra) nőtt. Bár az EU-27 országaiba vándorlók körében a nők aránya kisebb volt és alig változott (46%-ról 47%-ra emelkedett), a regressziós modell alapján mindkét reláció esetében nőtt a nők migrációban való részvételének esélye. Mindkét vizsgált célterület vonatkozásában növekedett a gyermekek és a legidősebb, legalább 40 éves vándorlók részvétele is, azonban az Egyesült Királyságot továbbra is fiatalabb korösszetétel jellemzi: míg az ide vándorlók harmada (32%) 18-24 éves, az EU tagországaiba vándorlók esetében ez az arány csupán 21%. A modell alapján az Egyesült Királyságba távozó kivándorlók esetében – eltekintve a megyeszékhelyekről elvándorlók visszaszorulásától – sem a településtípusok, sem a családi állapot szerinti összetétel nem változott lényegesen, míg az Európai Unió tagországaiba vándorlók esetében a községekből kivándorlók részvétele lényegesen megnőtt és a házások részvétele lecsökkent.

Mindkét célterület esetében megfigyelhető a felsőfokú végzettséget igénylő és irodai foglalkozások visszaszorulása: bár arányaiban az Egyesült Királyságba kivándorlók esetében továbbra is ez a foglalkozási terület vezet (a két vizsgált időpont között 52%-ról 43%-ra esett vissza az aránya), hozzá képest minden más foglalkozási csoport kivándorlási esélye növekedett. Látható az is, hogy az EU-27 tagországaiba irányuló migráció elsődleges szektorává az ipar és építőipar vált (aránya 31%-ról 39%-ra növekedett). Mindkét célterület vonatkozásában növekedett ugyanakkor a tanulók, valamint az „egyéb jogcímű”¹⁰ gazdasági aktivitások jelentősége, ami a gazdasági szempontból inaktív népesség jelenlétének növekedésére utal. Emellett mindkét célterület esetében jelentősen növekedett a rövid távú, 12 hónapnál rövidebb külföldi tartózkodások jelentősége, bár arányuk az Egyesült Királyságba kivándorlók esetében (18%) továbbra is elmarad az Európai Unió célországaitól (28%).

Összességében tehát a Brexitet követő időszakban tapasztalható változásokat leginkább az Egyesült Királyságba vándorlók idősebb korösszetételével, a nők magasabb arányával, a szellemi munkát végzők dominanciájának visszaszorulásával, valamint a rövid távú mobilitási formák térnyerésével jellemezhetjük,

1. táblázat: A Brexit népszavazás (2016. június 23.) után kivándorlók társadalmi-demográfiai összetételét meghatározó tényezők az Egyesült Királyságban (1. modell) és az Európai Unió tagországokban (2. modell) (binomiális logisztikus regressziók esélyhányadosai, referenciacsoport: a 2012-től a Brexit népszavazásig kivándorlók)

Determinants of the socio-demographic composition of emigrants after the Brexit referendum (23 June 2016) in the UK (model 1) and in the EU member states (model 2) (odds ratios of binomial logistic regressions, reference group: emigrants from 2012 until the Brexit referendum)

Változók	1. modell: Egyesült Királyság	2. modell: EU27
12 hónapnál rövidebb tartózkodás (referencia: legalább 12 hónapos tartózkodás)	2,266***	1,910***
Nők (referencia: férfi)	1,100***	1,063***
Korcsoport (referencia: 18-24 évesek)		
0-17 évesek	1,685***	1,218***
25-30 évesek	0,916***	0,973*
31-40 évesek	0,903***	0,907***
40+ évesek	1,403***	1,428***
Településtípus (referencia: község)		
Budapest	0,986	0,763***
Megyeszékhely, megyei jogú város	0,877***	0,783***
Város	0,953	0,835***
Ismeretlen	0,778**	1,308***
Házassági állapot (referencia: nem házasok)	0,960	0,751***
Vándorlás háztartástípusa (referencia: egyedül vándorolt ki a lakcímről)		
Más személy is kivándorolt a lakcímről	0,885***	0,898***
Ismeretlen	1,596***	0,766***
Gazdasági aktivitás (referencia: felsőfokú végzettséget igénylő vagy irodai foglalkozások)		
Kereskedelmi és szolgáltatási foglalkozások	1,407***	1,442***
Ipar, építőipar, mezőgazdaság, szakképzettséget nem igénylő foglalkozások	1,290***	1,333***
Tanuló	2,754***	1,854***
Nyugdíjas	0,475***	0,474***
Egyéb	1,464***	1,781***
Ismeretlen	1,901***	2,189***
N	62 791	262 828
Nagelkerke R ²	0,044	0,049

* $p < 0,05$ ** $p < 0,01$ *** $p < 0,001$

Forrás: saját számítás a NEAK TAJ nyilvántartása alapján

amely alátámasztja a kivándorlások társadalmi bázisának kiszélesedésére vonatkozó elméleteket. Az itt látható változások többsége azonban az Európai Unió jelenlegi tagországai felé irányuló kivándorlások esetében is megfigyelhető, így összességében inkább általános, nem pedig az Egyesült Királyságra nézve egyedi jelenségekről van szó. Fontos azonban hangsúlyozni, hogy az Európai Unió célországaihoz viszonyítva az Egyesült Királyságba kivándorlók továbbra is egy fiatalabb korösszetételű, hosszabb időtávra kivándorló réteg, melyben a városokból érkezők, valamint a szellemi munkát végzők és a szolgáltatási szektorban dolgozók magasabb arányban képviseltetik magukat.

Visszavándorlás a Brexit és a koronavírus-járvány idején

A 2016. június 23-án tartott Brexit népszavazás döntött az Egyesült Királyság Európai Unióból történő kilépéséről, de a jogi változások életbe lépéséig eltelt több mint négyéves átmeneti periódust leginkább a jövővel kapcsolatos bizonytalansággal lehet jellemezni. Ebben az időszakban az Európán belüli migrációs trendek átalakulásával kapcsolatos várakozások vegyesen alakultak. Miközben az Egyesült Királyságba irányuló beáramlások hosszabb távú visszaesésével kapcsolatban konszenzus alakult ki (Campos, Timini 2019; Portes 2016), többen a bevándorlások átmeneti megugrására számítottak a referendum sokkja utáni időszakban, mielőtt életbe lépnek a belépéssel és tartózkodással kapcsolatos új, bizonytalan szabályozások (Di Iasio, Wahba 2022). Ezzel szemben, a brit statisztikai hivatal (ONS) becslései alapján a belépések már közvetlenül a népszavazást követően csökkenni kezdtek, ami fokozottan igaz volt a 2004-ben csatlakozott EU-8¹¹ tagállamok polgáira. A bevándorlás csökkenésével párhuzamosan a kivándorlás növekedésnek indult, így az EU-8 állampolgárok migrációs egyenlege 2018-tól negatívnak mondható az Egyesült Királyságban (ONS 2022c).

Az ekkor Egyesült Királyságban élő külföldiek döntése – amely a kivándorlás vagy a maradás irányába billenhetett – sok esetben a letelepedési engedély igényléséhez volt köthető. Azok az uniós állampolgárok ugyanis, akik 2020 végéig érkeztek az Egyesült Királyságba és a kilépést követően is az országban kívántak maradni, 2018 augusztusa és 2021 júniusa között regisztrálhattak az EU Settlement Scheme (EUSS) rendszerébe, amely – pozitív elbírálás esetén – a kilépést követően is biztosította számukra a legális tartózkodást. Sok esetben a letelepedési státusz igénylése még azoknak is érdekében állt, akik nem voltak biztosak abban, hogy az Egyesült Királyságban képzelik el a jövőjüket, hiszen így tudták biztosítani, hogy később minden lehetőség nyitva álljon számukra (Benson et al. 2022). Emellett a regisztráció sokak számára szimbolikus jelentőséggel is bírt, így a státuszigényléssel kapcsolatos döntés gyakran azokat is elbizonytalanította, akik a népszavazás előtt az Egyesült Királyságban képzeltek el az életüket, míg másoknál a regisztráció éppen a visszavándorlás ellenében hatott (Kempny

2022). Mivel az engedély megadását az Egyesült Királyságban eltöltött idő függvényében bírálták el, azok számára, akik 2020 végéig el akarták érni a pozitív elbíráláshoz szükséges minimális tartózkodási időt, az új helyzet szűkítette a visszavándorlással kapcsolatos döntés és az időzítés lehetőségeit (Benson et al. 2022). Az Egyesült Királyságban élőknek szembe kellett nézniük a népszavazási kampány során központi témává váló migrációs diskurzusok nyomán növekvő bevándorlóellenes közhangulattal is, ami szintén vegyes következményekkel járt: egyrészt, erőteljes negatív hatást gyakorolt a kint élők brit identitására, otthon- és hovatartozásérzésére (Kempny 2022; Miller 2019), másrészt többeket politikai aktivitásra készítetett, ami fontos részévé vált a csoport identitástudatának és integrációjának (Benson et al. 2022). Azonban összességében úgy tűnik, hogy nem a Brexit és annak következményei, hanem főként munkavállalási és családi szempontok befolyásolták a népszavazást követő visszavándorlási döntéseket, így a Brexit sokkal inkább már korábban formálódó álláspontokat billentett a maradás vagy a kivándorlás irányába (Kilkey, Piekut, Ryan 2020; Klimavičiūtė et al. 2020).

A koronavírus-járvány európai megjelenése is jelentős hatást gyakorolt a mobilitási mintázatokra. A járványhelyzet – főként az időszakos határlezárások, valamint a határátlépések és utazások során fokozódó nehézségek, például a kötelező karantén és tesztelés, a közlekedési lehetőségek szűkülése következtében – a migrációs lehetőségeknek egyértelműen gátat vetett, miközben a (potenciális) vándorlók migrációs szándékaira élethelyzetektől függően különböző hatásokat gyakorolt (Martin, Bergmann 2021). A járvány teremtette krízis és bizonytalanság arra ösztönözte az embereket, hogy a számukra legbiztonságosabb környezetben, a családtagjaikhoz, barátaikhoz közel legyenek (Georgiev 2020), ami egyrészt gátolta a további kivándorlásokat, másrészt a külföldön élők egy része esetében – visszavándorlás formájában – éppen a mobilitást segítette elő. A koronavírus-járvány kezdeti időszakában a vírus terjedésével összefüggésben ismét előtérbe került a nemzetközi migráció kérdése, és erősödni látszottak a bevándorlóellenes hangok, melyhez az is hozzájárult, hogy több ország kormánya is kívülről érkező („behurcolt”) biztonságpolitikai fenyegetésként kezelte a járványt (Paul 2020).

Az érzelmi okok mellett számos gazdasági és munkaerő-piaci tényező is ösztönözte a külföldön élők gyors hazatérését. Mivel a külföldi állampolgárságú bevándorlók a fogadó országok honos népességéhez viszonyítva általában kiszolgáltatottabb helyzetben élnek (munkaerő-piaci státuszuk, hozzáférésük a szociális védőháléhoz, valamint anyagi és lakhatási helyzetük gyakran bizonytalanabb), a hirtelen változó körülmények között a visszavándorlás bizonyos esetekben sokkal inkább kényszerként, mint döntésként jelent meg (Koroutchev 2021; Martin, Bergmann 2021). Fokozottan érezték a járvány negatív gazdasági hatásait többek között azok, akik bizonytalanabb foglalkoztatási formákban (például időszakos, szezonális jellegű, esetleg fekete vagy szürke foglalkoztatásban), illetve bizonyos gazdasági szektorokban dolgoztak (Fana, Torrejón Pérez, Fernández-Macías 2020).

Ahogy korábban láthattuk, a szolgáltató, valamint az ipari-építőipari szektorok a magyar kivándorlók esetében kiemelten fontosak, így minden bizonnyal nagyobb csoport visszavándorlási döntéseire volt hatással, hogy a turizmus-vendegglátás területén dolgozók a járvány következtében nagyobb számban vették el az állásukat, vagy például az, hogy a fizikai munkát végzők többségének egyáltalán nem volt lehetősége áttérni a járvány hatására egyre terjedő otthoni munkavégzési formákra. Megállapítható azonban, hogy a járvány erősebb hatással volt a rövidebb időtávú és cirkuláris jellegű mozgásokra (Lücke 2020). Ez egyrészt annak köszönhető, hogy a pandémia következtében megnövekedett migrációs költségek (például drágább repülőjegy, kötelező karantén miatt elvesztett munkaórák, kötelező PCR teszt) nem feltétlenül térültek meg a rövid távú és ismétlődő, cirkuláris mobilitások esetében. Másrészt, a külföldön töltött idővel és az integráció mélyülésével párhuzamosan egyre csökken a bevándorlók kiszolgáltató társadalmi és munkaerő-piaci helyzete is a fogadó országokban (Lücke 2020).

A következőkben a NEAK TAJ nyilvántartásában megjelenő havi visszavándorlási adatok segítségével megvizsgálom, hogy a Brexit népszavazás és a koronavírus-járvány milyen hatással volt az Egyesült Királyságban élő magyarok hazatérésére. Valóban ösztönözték ezek a „sokkhelyzetek” a visszavándorlást, befolyásolták-e annak időzítését? Kik azok, akik a népszavazás és a járvány kitörése után tértek haza, és más európai célországokhoz viszonyítva milyen egyedi jellegzetességeket tapasztalunk az Egyesült Királyság esetében?

A vizsgált adatok alapján az Európai Unió tagországaiból és az Egyesült Királyságból történő visszavándorlások mintázatai már az évtized első felében különböztek egymástól. Az Európai Unióból visszavándorlók között – a kivándorlások korábbi alacsony intenzitásával összefüggésben – ekkor még csak elenyésző számban jelentek meg azok, akik hosszabb távú, legalább 5 éves külföldi tartózkodást követően tértek haza, így főként az erős szezonalitással jellemezhető rövid távú mobilitási, illetve a néhány (1-4) éves időtartamú, kevésbé szezonális migrációs formák domináltak. Az Egyesült Királyságból történő visszaáramlást ezzel szemben (főként 2014-től) leginkább 1-4 éves külföldi tartózkodás előzte meg, a szezonális mintázat pedig sem a rövid távú, sem a több évig tartó vándorlásokat nem jellemezte igazán.

Az Egyesült Királyságból visszatérők esetében a Brexit hatása először a 2016. évi népszavazást követő évben volt tapasztalható: 2017 nyarán mind az 1-4 év, mind a legalább 5 év külföldi tartózkodást követő visszavándorlások száma jelentősen növekedett, és – főként a hosszú távú vándorlások esetében – kisebb-nagyobb ingadozások mellett ezt követően is magas szinten maradt. Ugyanakkor a rövid távú, egy évnél rövidebb tartózkodást követő visszatérések viszonylag stabil, alacsony szinten maradtak. Fontos megjegyezni, hogy a hosszú távú, legalább 5 éves tartózkodást követő visszavándorlások számának 2017-től tapasztalható megugrásában a Brexit mellett a kivándorlások időzítése is jelentős szerepet ját

szott, hiszen a csúcsideőszakban – 2012-2015 között – kivándorlók ekkorra kezdték elérni az 5 éves tartózkodás határát. Ez a hatás az Európai Unióból történő visszaáramlások esetében is tetten érhető: 2017 közepétől itt is emelkedést látunk a hosszú távú tartózkodásokat követő visszavándorlások esetében, de e növekedés mértéke elmarad az Egyesült Királyságban megfigyelhető szinttől. A Brexit hatása tehát valóban beazonosítható a visszavándorlási adatokban, elsősorban a hosszabb ideig külföldön élők hazatérésében (4-5. ábra).

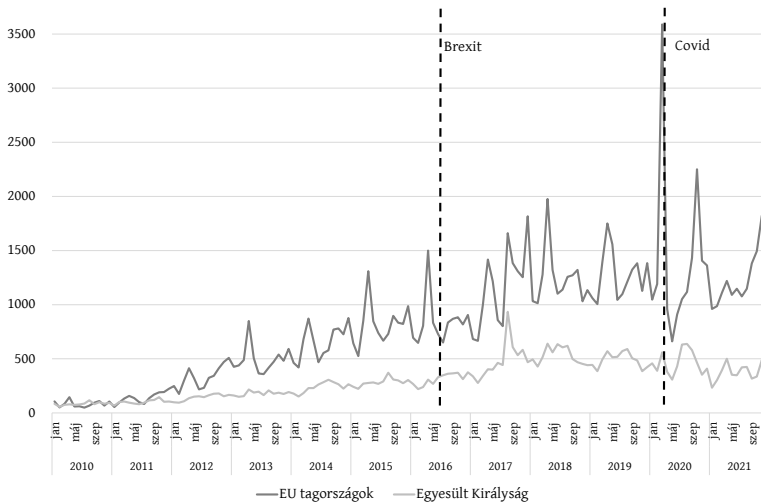
A Brexit népszavazással ellentétben a koronavírus-járvány a rövid távú mozgásokra volt a legjelentősebb hatással, melyek – bár egyre inkább jellemzőek az Egyesült Királyságba irányuló kivándorlásokra is – jóval jelentősebbek az Európai Unió célországokba történő vándorlásoknál. A koronavírus-járvány első, 2020 tavaszi hulláma az évtized legjelentősebb kiugrását hozta az Európai Unióból visszatérő vándorlók esetében: 2020 márciusában az előző hónaphoz viszonyítva háromszorosára ugrott a visszavándorlások száma, majd májusra a lezárások miatt több éves mélypontra csökkent. A járvány következtében nagy számban tapasztalható – sok esetben feltételezhetően kényszerű – hazatérés valóban a legrövidebb idő óta kint tartózkodók esetében volt a legjelentősebb: esetükben a márciusban hazatérők száma több mint hatszorosa volt az előző hónaphoz viszonyítva. A márciusinál kisebb mértékű, de jelentős kiugrás figyelhető meg októberben is, ami szintén a rövidebb idő óta külföldön élőkre volt elsősorban hatással. Látható azonban, hogy az Európai Unióból közvetlenül a lezárások előtt hazatérők jelentős része (40%) rövid időn belül újra kivándorolt. Mindezek alapján elmondható, hogy a koronavírus csupán időleges elmozdulásokat okozott az EU-ból történő visszavándorlás mintázataiban, és a helyzet 2021-től kezdődően ismét stabilizálódni látszik.

A fentiekől jelentősen eltérnek az Egyesült Királyság visszavándorlási mintázatai: sem a tavaszi, sem az őszi járványhullámok következtében nem tapasztalható a hazatérések jelentős emelkedése, csupán a lezárások miatt elhalasztott visszavándorlások láthatók az adatokban. Ez feltételezhetően összefügg a rövid távú mobilitási formákban résztvevők – például a szezonális munkavállalás céljából Egyesült Királyságban tartózkodók – alacsony számával, amelyre – ahogyan az Európai Unióba vándorlóknál láthattuk – a legnagyobb hatással volt a járvány.

Feltételezésünk szerint több tényező együttes fennállásának köszönhető, hogy a járvány által előidézett, időszakosan megugró visszavándorlási hullám – amit az uniós tagországokból hazatérő magyarok esetében jól láthattunk – az Egyesült Királyságban élők esetében alig volt érzékelhető. Ebben közrejátszottak persze a fizikai feltételek is, hiszen amíg Ausztriából vagy Németországból számos közlekedési csatornán keresztül lehetséges a hazajutás, az Egyesült Királyságban élők sokkal inkább ki vannak szolgáltatva a légi közlekedés lehetőségeinek. Emellett a különböző kivándorló csoportok társadalmi-gazdasági adottságai is meghatározták a hazatérési lehetőségeket és szándékokat. Mivel az Egyesült Királyságba irányuló migráció korábban, már közvetlenül az EU-csatlakozást követően meg-

3. ábra: A legalább 3 hónapos külföldi tartózkodást követő visszavándorlások havi alakulása az EU országából és az Egyesült Királyságból (2010-2021)

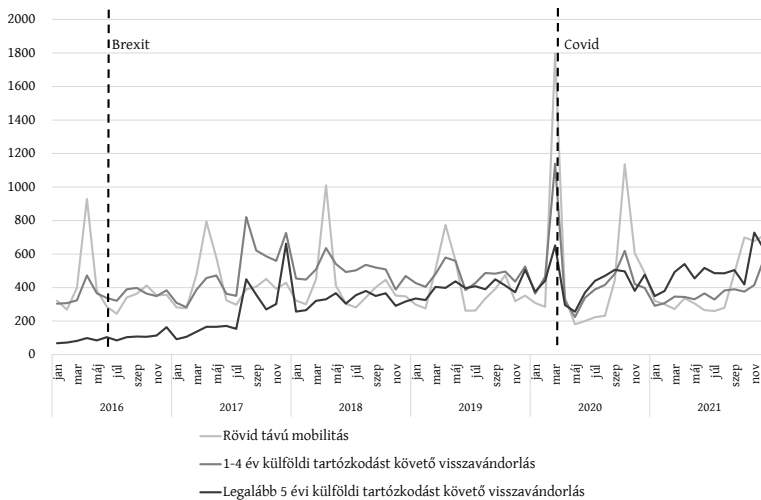
Monthly evolution of return migration from EU countries and the UK after staying abroad at least 3 months (2010-2021)

Forrás: saját szerkesztés a NEAK TAJ adatai alapján

4. ábra: A legalább 3 hónapos külföldi tartózkodást követő visszavándorlások havi alakulása az EU országából, a tartózkodás ideje szerint (2016-2021)

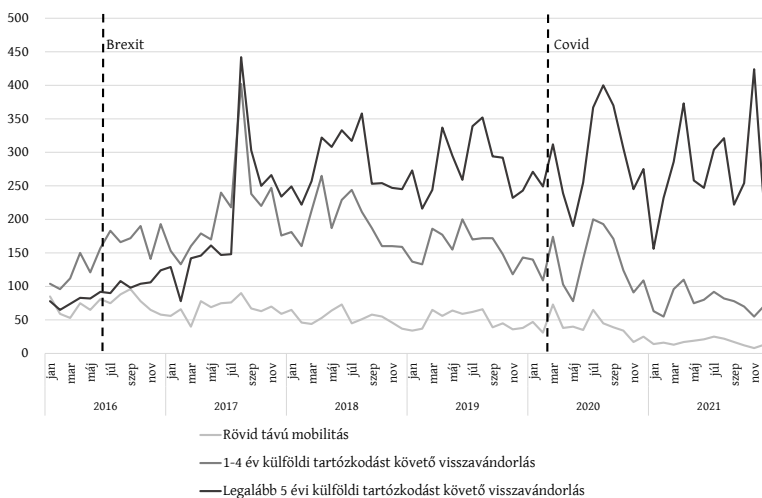
Monthly evolution of return migration from EU countries after staying abroad at least 3 months, by length of stay (2016-2021)

Forrás: saját szerkesztés a NEAK TAJ adatai alapján

5. ábra: A legalább 3 hónapos külföldi tartózkodást követő visszavándorlások havi alakulása az Egyesült Királyságból, a tartózkodás ideje szerint (2016-2021)

Monthly evolution of return migration from the UK after staying abroad at least 3 months, by length of stay (2016-2021)

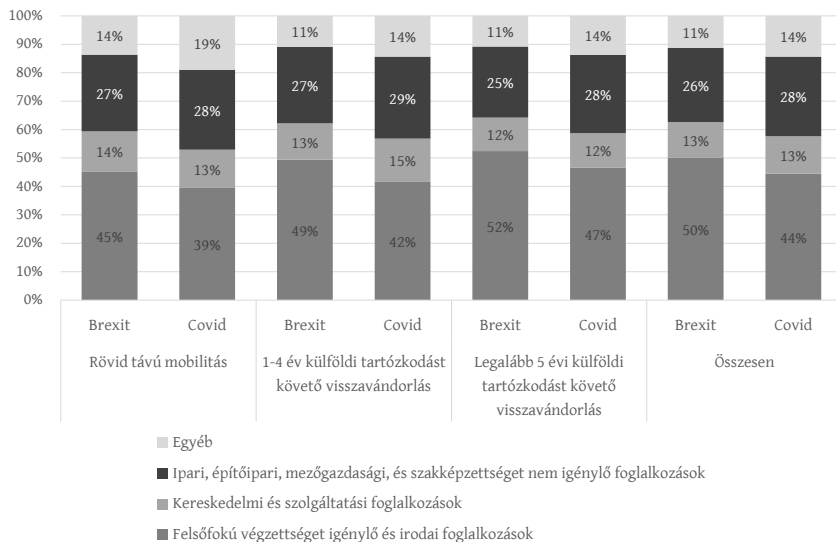

Forrás: saját szerkesztés a NEAK TAJ adatai alapján

indult, és az EU-tagországokhoz viszonyítva a hosszabb távú migrációs formák jellemzőbbek rá, feltételezhetjük, hogy a járvány kezdetén kint élő magyarok jelentős része jobban integrálódott az Egyesült Királyság társadalmába és munkaerő-piaci, anyagi és lakhatási szempontból is kevésbé kiszolgáltatott helyzetben élt. Korábban láthattuk azt is, hogy az Egyesült Királyságban élő magyarok az Európai Unióban élőkhez viszonyítva magasabb arányban dolgoztak felsőfokú végzettséget igénylő és irodai munkakörökben, amelyek – például az otthoni munkavégzésre történő átállás tekintetében – más gazdasági ágazatokhoz képest gyorsan és sikeresen alkalmazkodtak a járvány teremtette új helyzethez, és a szektorban dolgozókat kisebb mértékben érintették a pandémia következtében megvalósuló leépítések (Fana, Torrejón Pérez, Fernández-Macías 2020).

Az Egyesült Királyságból történő visszatéréseknél valóban látható, hogy a koronavírus-járvány időszakában visszavándorlók körében alacsonyabb a szellemi foglalkozásokban dolgozók aránya, mint a Brexit népszavazást követő időszakban visszatérők körében, és az előbbi csoportban valamivel nagyobb a fizikai dolgozók, valamint a szolgáltatási szektorban foglalkoztatottak súlya (6. ábra). Utóbbi leginkább a középtávú, 1-4 éves külföldi tartózkodás után hazatérőkre igaz, bár a különbségek nem jelentősek. Látható az is, hogy a járvány idején visszavándorlók – főként a rövid távú mozgásokban résztvevők – körében magasabb a nem foglalkoztatottak aránya (pontosabban azoké, akik a hazatérésüket követően például tanulók vagy nyugdíjasok voltak, esetleg munkanélküli ellátásban, fogyatékosági támogatásban vagy gyermekgondozási segélyben részesül-

6. ábra: Egyesült Királyságból visszavándorlók magyarországi gazdasági aktivitásuk,¹² valamint külföldi tartózkodásuk időtávja szerint, a Brexit és a koronavírus-járvány időszakában
Return migrants from the UK by economic activity in Hungary and length of stay abroad during Brexit and the coronavirus epidemic

Forrás: saját szerkesztés a NEAK TAJ adatai alapján

tek), ami szintén arra utal, hogy a kiszolgáltatottabb, instabilabb helyzetben élőket nagyobb arányban érintették a járvány hatásai.

Összefoglalás

Tanulmányom a magyar állampolgárok Egyesült Királyságba irányuló ki-, illetve onnan történő visszavándorlásainak mintázatait vizsgálta 2010-2021 között hazai adminisztratív adatok alapján. A szelektív munkaerő-piaci nyitásnak köszönhetően az EU-csatlakozás után kivándorló magyarok elsődleges célországa az Egyesült Királyság lett, amely fiatalabb korösszetételű és magasabban képzett népességet vonzott, mint a tradicionális kivándorlási célországok. Az elvándorlások száma az évtized közepén elsőként az Egyesült Királyság, majd Európa más célországai esetében is elérte csúcstétét, és az évtized második felében csökkenni kezdett, ami az Egyesült Királyságba történő kivándorlások esetében volt a legjelentősebb. Mindeközben a külföldön élő magyarok száma az évtized második felére olyan méreteket öltött, ami egyre inkább lehetővé tette a folyamatos visszavándorlást a hosszabb idő óta külföldön élők köréből is, így a kivándorlás csökkenése mellett nőtt a visszavándorlás jelentősége.

Az Egyesült Királyság kiemelt célország-státusza az évtized végére megszűnni látszik, és bár továbbra is a harmadik legnépszerűbb úti cél a magyar kivándorlók körében, jelentősen leszakadt a listavezető Németország és Ausztria mögött. Mindemellett az Egyesült Királyság továbbra is az egyik legjelentősebb kibocsátó országa a hazatérő magyar állampolgároknak, így jelentős szerepet játszik a magyarországi migráció szempontjából.

Az évtized második felére a migráció intenzitása mellett a mintázatok is jelentősen átrendeződtek: a kivándorlás társadalmi bázisa kiszélesedett, az évtized elejéhez viszonyítva idősebb korösszetétel, a szellemi munkát végzők dominanciájának visszaszorulása, valamint a rövid távú mobilitási formák térnyerése jellemzi. Bár az eltolódás minden célterület esetében megfigyelhető, az Európai Unió célországaihoz viszonyítva az Egyesült Királyságba vándorlók továbbra is fiatalabb korösszetételű, hosszabb időtávra kivándorló réteg, melyben a városokból érkezők, valamint a szellemi munkát végzők és a szolgáltatási szektorban dolgozók magasabb arányban képviselik magukat.

A kivándorlás mellett az Egyesült Királyságból történő visszavándorlásra két nagyobb esemény is jelentős hatással volt az évtized második felében. Amíg a Brexit népszavazás leginkább a hosszabb idő óta külföldön élő magyarok visszavándorlását ösztönözte és hatása tartósnak mondható, addig a koronavírus-járvány kitörése főként a rövid távú mobilitásban résztvevőkre hatott és inkább időszakos elmozdulást okozott: a helyzet 2021-től stabilizálódni látszik. A járvány az Egyesült Királyságban élő magyarok visszavándorlására kisebb mértékben hatott, mint az EU tagállamaiban élőkre, ami összefügg az Egyesült Királyságban élő magyarok foglalkozási szerkezetével, integrációjának mértékével, valamint a koronavírus által leginkább érintett rövid távú, cirkuláris és szezonális mobilitások alacsony arányával.

Jegyzetek

1. 1997. évi LXXXIII. törvény a kötelező egészségbiztosítás ellátásairól, illetve az Európai Parlament és a Tanács 883/2004/EK rendelete a szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról.
2. Longitudinális adatokat ugyanazon elemzési egységektől, például egyénektől vagy háztartásoktól gyűjtünk egy meghatározott időn keresztül, így a vizsgált jelenségek időbeni változásait is nyomon tudjuk követni (UNECE 2020).
3. A hivatalos statisztikai adatok a szokásos lakóhely szerinti népességhatározásra épülnek, vagyis csak olyan demográfiai eseményeket tekintenek nemzetközi vándorlásnak, melyek során a külföldi tartózkodás időtartama ténylegesen vagy a vándorló személy tervei szerint eléri a 12 hónapot (Csányi et al. 2021). Az elemzés kibővített definíciójának megfelelően továbbiakban a migráció, vándorlás és mobilitás szavakat szinonimaként használom a legalább 3 hónapos külföldi tartózkodásokra vonatkozóan, illetve az elemzéshez felhasznált adminisztratív adatbázisokban regisztrált személyeket tekintem ki- és/vagy visszavándorlóknak.
4. A kérdőív a magánháztartásokban élő lakónépességet tekinti mintavételi keretnek (az ún. „resident population” népességhatározás alapján): azokat számítja bele a lakosságba, akik az összeírás címét vallják elsődleges lakcímüknek, vagy akik nem az összeírás címét vallják elsődleges lakcímüknek, de legalább 6 egymást követő hónapban az adott lakcímen élnek (ONS 2022a).

5. A státusz megszerzése az Egyesült Királyságban tartózkodás 2020 végéig számított, összesített időtartamához köthető, attól függetlenül, hogy mely 2020 előtti időszakra esik ez a tartózkodás. Letelepedett (settled) státuszt azok kaphatnak, akik legalább 5 évet éltek kint hosszabb megszakítások nélkül (vagyis évente legalább fél évet az országban tartózkodtak), míg előzetesen letelepedett (pre-settled) jogállást azok, akik 2020 év végéig legalább fél évet éltek az országban (GOV.UK 2022a).
6. A magyar állampolgárok 2018. augusztus 28. és 2022. március 31. között összesen 164 ezer EUSS kérvény nyújtottak be, melyből azonban 16 ezer kérvény ismételt jelentkezés volt (GOV.UK 2022a).
7. Bár az ENSZ és az Eurostat hivatalos ajánlása alapján a cirkuláris migráció méréséhez 10 éves időperiódus vizsgálatára volna szükség (UNECE 2016), jelen tanulmány azokat tekinti cirkuláris migránsnak, akik a vizsgált vándorlási eseményt megelőző 8 évben máskor is éltek már külföldön legalább 3 hónapot.
8. A településtípus a hivatalosan bejelentett lakóhely települését mutatja: elsősorban a tartózkodási helyet (bejelentett ideiglenes lakóhelyet), annak hiányában pedig az állandó lakóhelyet.
9. A rendelkezésre álló adatokból az egészségbiztosítás jogosultságának jogcíme alapján következtethetünk a Magyarországon regisztrált gazdasági aktivitásra és foglalkozásra. Ebben az esetben azonban jelentős adathiánnyal (48%) kell számolnunk. Ez főként annak köszönhető, hogy azok, akik nem biztosítottak (pl. nem állnak munkaviszonyban) vagy egészségügyi szolgáltatásra nem jogosultak (pl. nem nyugdíjasok, tanulók, GYES-en lévők), de a társadalombiztosítás szabályai kiterjednek rájuk, az egészségügyi szolgáltatási járulékat saját maguk fizetik. Ezeknek a személyeknek a gazdasági aktivitásával kapcsolatban nem rendelkezünk további információkkal.
10. Az „egyéb jogcím” kategóriába főként a rokkantsági, munkanélküli ellátásban, fogyatékosági támogatásban vagy gyermekgondozási segélyben részesülők tartoznak.
11. Cseh Köztársaság, Észtország, Lengyelország, Lettország, Litvánia, Magyarország, Szlovákia és Szlovénia.
12. Az „egyéb” kategóriába a tanulók, nyugdíjasok, valamint egyéb nem foglalkoztatott csoportok tartoznak, főként rokkantsági, illetve munkanélküli ellátásban, fogyatékosági támogatásban vagy gyermekgondozási segélyben részesülők.

Köszönetnyilvánítás

Az elemzés elkészültét támogató EFOP-3.6.3-VEKOP-16-2017-00007 azonosítószámú, „Tehetségből fiatal kutató. A kutatói életpályát támogató tevékenységek a felsőoktatásban” megnevezésű projekt a Széchenyi 2020 program keretében, európai uniós (Európai Szociális Alap) társfinanszírozással valósult meg.

Irodalom

1997. évi LXXXIII. törvény a kötelező egészségbiztosítás ellátásairól. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99700083.tv> (Letöltés: 2023. 01. 31.)
- Az Európai Parlament és a Tanács 883/2004/EK rendelete a szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról. <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2004R0883:20100501:hu:PDF> (Letöltés: 2023. 01. 31.)
- Bakewell, O., De Haas, H., Kubal, A. (2012): Migration systems, pioneer migrants and the role of agency. *Journal of Critical Realism*, 4., 413–437. <https://doi.org/10.1558/jcr.v11i4.413>
- Benson, M., Sigona, N., Zambelli, E., Craven, C. (2022): From the state of the art to new directions in researching what Brexit means for migration and migrants. *Migration Studies*, 2., 374–390. <https://doi.org/10.1093/migration/mnac010>

- Black, R., Okólski, M., Engbersen, G., Pantíru, C. (eds.) (2010): *A continent moving west? EU enlargement and labour migration from Central and Eastern Europe*. Amsterdam University Press, Amsterdam <https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:0168-ssor-273455> (Letöltés: 2023. 01. 31.)
- Blaskó Zs., Gödri I. (2014): Kivándorlás Magyarországról: Szelekció és célország-választás az "új migránsok" körében. *Demográfia*, 4., 271–307.
- Blaskó Zs., Gödri I. (2016): A Magyarországról kivándorlók társadalmi és demográfiai összetétele. In: Blaskó Zs., Fazekas K. (szerk.): *Munkaerőpiaci tükrök 2015*. MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Közgazdaságtudományi Intézet, Budapest, 59–71.
- Blaskó Zs., Ligeti A. S., Sik E. (2014): Magyarok külföldön – Mennyien? Kik? Hol? In: Kolosi T., Tóth I. Gy. (szerk.): *Társadalmi riport 2014*. TÁRKI, Budapest, 351–372.
- Borjas, G. J., Bratsberg, B. (1996): Who leaves? The Outmigration of the Foreign-born. *The Review of Economics and Statistics*, 1., 165–176. <https://doi.org/10.2307/2109856>
- Campos, R. G., Timini, J. (2019): An Estimation of the Effects of Brexit on Trade and Migration. *Banco de Espana Occasional Paper*, No. 1912. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3396986>
- Carling, J., Schewel, K. (2018): Revisiting aspiration and ability in international migration. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 6., 945–963. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2017.1384146>
- Constant, A., Massey, D. S. (2002): Return Migration by German Guestworkers: Neoclassical versus New Economic Theories. *International Migration*, 4., 5–38. <https://doi.org/10.1111/1468-2435.00204>
- Csányi Z., Ligeti A. S., Novák J., Urbán F., Zöldi L. (2021): A nemzetközi vándorlás fogalma és mérése a hazai hivatalos statisztikában. *Demográfia*, 1., 79–102. <https://doi.org/10.21543/Dem.64.1.3>
- Czaika, M., de Haas, H. (2015): The Globalization of Migration: Has the World Become More Migratory? *International Migration Review*, 2., 283–323. <https://doi.org/10.1111/imre.12095>
- de Haas, H. (2010): The Internal Dynamics of Migration Processes: A Theoretical Inquiry. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 10., 1587–1617. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2010.489361>
- de Haas, H., Castles, S., Miller, M. J. (2020): *The Age of Migration. 6th Edition*. International Population Movements in the Modern World. Red Globe Press, Macmillan International Higher Education, London
- Di Iasio, V., Wahba, J. (2022): *Expecting Brexit and UK Migration: Should I Go?* Available at SSRN: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4141934>
- Engbersen G., Leerkes A., Grabowska-Lusinska I., Snel E., Burgers J. (2013): On the Differential Attachments of Migrants from Central and Eastern Europe: A Typology of Labour Migration. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 6., 959–981. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2013.765663>
- Fana, M., Torrejón Pérez, S., Fernández-Macías, E. (2020): Employment impact of Covid-19 crisis: from short term effects to long terms prospects. *Journal of Industrial and Business Economics*, 3., 391–410. <https://doi.org/10.1007/s40812-020-00168-5>
- Faragó T. (2011): *Bevezetés a történeti demográfiába I-II*. Digitális Tankönyvtár <https://dtk.tankonyvtar.hu/xmlui/handle/123456789/7423> (Letöltés: 2022. 06. 17.)
- Favell, A. (2008): The new face of East–West migration in Europe. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 5., 701–716. <https://doi.org/10.1080/13691830802105947>
- Georgiev, O. (2020): *The grand return: COVID-19 and reverse migration to Bulgaria*. <https://ecfr.eu/sofia/publication/the-grand-return-covid-19-and-reverse-migration-to-bulgaria/> (Letöltés: 2022. 06. 20.)
- Glorius, B., Grabowska-Lusinska, I., Kuvik, A. (eds.) (2013): *Mobility in Transition. Migration Patterns after EU Enlargement*. Amsterdam University Press, Amsterdam <https://doi.org/10.1017/9789048515493>
- GOV.UK (2022a): *EU Settlement Scheme quarterly statistics, March 2022*. <https://www.gov.uk/government/statistics/eu-settlement-scheme-quarterly-statistics-march-2022> (Letöltés: 2022. 06. 17.)
- GOV.UK (2022b): *NINo allocations to adult overseas nationals entering the UK: background information and methodology*. <https://www.gov.uk/government/publications/nino-allocations-to-adult-overseas-nationals-entering-the-uk-background-information/xx> (Letöltés: 2022. 06. 17.)
- Hárs Á. (2016): Elvándorlás, bevándorlás és a magyar munkaerőpiac: Jelenségek, hatások, lehetőségek. In: Kolosi T., Tóth I. Gy. (szerk.): *Társadalmi Riport 2016*. TáRKI, Budapest, 243–262.

- Hárs Á. (2020): Elvándorlás, visszavándorlás, bevándorlás: Jelenségek és munkaerő-piaci hatások. In: Kolosi T., Szelényi, I., Tóth, I. Gy. (szerk.): *Társadalmi Riport 2020*. Társki, Budapest, 115–145.
- Horváth Á. (2016): Visszatérő kivándorlók. In: Blaskó Zs. (szerk.): *Közlelkép. Nemzetközi vándorlás*. MTA Közgazdasági és Regionális Tudományi Kutatóközpont, Budapest, 109–120.
- Kempny, M. (2022): Brexit, a Hostile Environment, the EU Settlement Scheme and Rupture in the Migration Projects of Central and Eastern European Migrants in Northern Ireland. *Central and Eastern European Migration Review*, 1., 49–63. <https://doi.org/10.54667/ceemr.2022.02>
- Kilkey, M., Piekut, A., Ryan, L. (2020): Brexit and beyond: Transforming mobility and immobility. *Central and Eastern European Migration Review*, 1., 5–12. <https://doi.org/10.17467/ceemr.2020.07>
- King, R., Kuschminder, K. (2022): Chapter 1: Introduction: definitions, typologies and theories of return migration. In: King, R., Kuschminder, K. (eds): *Handbook of Return Migration*. Edward Elgar Publishing, Cheltenham, 53–69. <https://doi.org/10.4337/9781839100055.00008>
- Klimavičiūtė, L., Parutis, V., Jonavičienė, D., Karolak, M., Wermińska-Wiśnicka, I. (2020): The Impact of Brexit on Young Poles and Lithuanians in the UK: Reinforced Temporariness of Migration Decisions. *Central and Eastern European Migration Review*, 1., 127–142. <https://doi.org/10.17467/ceemr.2020.06>
- Koroutchev, R. (2021): The COVID-19 mobility impacts on the migration flow in South-East Europe: The situation in 2021 and before 1989. *Journal of Liberty and International Affairs*, 1., 39–50. <https://www.doi.org/10.47305/JLIA21170039k>
- KSH [Központi Statisztikai Hivatal] (2018): *Mikrocenzus 2016: 10. Nemzetközi Vándorlás*. Budapest
- KSH [Központi Statisztikai Hivatal] (2021): *Demográfiai Évkönyv 2020*. Budapest
- Ligeti A. S. (2021): A földrajzi mobilitás változó mintázatai: Átmeneti elvándorlás, tartós letelepedés és cirkuláris migráció a magyar állampolgárok körében. *Demográfia*, 2-3., 109–135. <https://doi.org/10.21543/Dem.64.2-3.1>
- Lücke, M. (2020): COVID-19 impact on international migration: Upheaval in the short run, but few lasting effects. In: Felbermayr, G. (ed.): *The World Economy after the Coronavirus Shock: Restarting Globalization?* Kiel Institute for the World Economy, Kiel, 56–64.
- Martin, R., Radu, D. (2012): Return Migration: The Experience of Eastern Europe. *International Migration*, 6., 109–128. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2435.2012.00762.x>
- Martin, S., Bergmann, J. (2021): (Im)mobility in the Age of COVID-19. *International Migration Review*, 3., 660–687. <https://doi.org/10.1177/0197918320984104>
- Massey, D. S. (1990): Social Structure, Household Strategies, and the Cumulative Causation of Migration. *Population Index*, 1., 3–26. <https://doi.org/10.2307/3644186>
- Massey, D. S., Goldring, G., Durand, J. (1994): Continuities in Transnational Migration: An Analysis of Nineteen Mexican Communities. *American Journal of Sociology*, 6., 1492–1533. <https://doi.org/10.1086/230452>
- Miller R. G. (2019): (Un)settling Home During the Brexit Process. *Population, Space and Place*, 1., 1–11. <https://doi.org/10.1002/psp.2203>
- Moreh, C. (2014): Magyar bevándorlók az Egyesült Királyságban: Demográfiai, földrajzi és szociológiai körkép. *Demográfia*, 4., 309–343.
- Moskal, M. (2013): Transnational Social Networks, Human Capital and Economic Resources of Polish Immigrants in Scotland. In: Glorius, B., Grabowska-Lusinska, I., Kuvik, A. (eds.): *Mobility in Transition: Migration Patterns after EU Enlargement*. Amsterdam University Press, Amsterdam, 155–168. <https://doi.org/10.1515/9789048515493-008>
- ONS [Office for National Statistics] (2022a): *Annual population survey (APS) QMI*. <https://www.ons.gov.uk/employmentandlabourmarket/peopleinwork/employmentandemployeetypes/methodologies/annualpopulationsurveyapsqmi> (Letöltés: 2022. 06. 17.)
- ONS [Office for National Statistics] (2022b): *Population of the UK by country of birth and nationality*. <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/populationandmigration/international-migration/datasets/populationoftheunitedkingdombycountryofbirthandnationality> (Letöltés: 2022. 06. 17.)
- ONS [Office for National Statistics] (2022c): *Long-term international immigration, emigration and net migration flows, provisional*. <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/popula>

- tionandmigration/internationalmigration/datasets/longterminternationalimmigration-emigrationandnetmigrationflowsprovisional (Letöltés: 2022. 06. 17.)
- Paul, R. (2020): Europe's essential workers: Migration and pandemic politics in Central and Eastern Europe during COVID-19. *European Policy Analysis*, 2., 238–263. <https://doi.org/10.1002/epa2.1105>
- Portes, J. (2016): Immigration after Brexit. *National Institute Economic Review*, 238., 13–21. <https://doi.org/10.1177/002795011623800111>
- UNECE [United Nations Economic Commission for Europe] (2016): *Defining and Measuring Circular Migration*. New York, Geneva
- UNECE [United Nations Economic Commission for Europe] (2020): *Guidance on the use of longitudinal data for migration statistics*. Geneva

Melléklet

1. melléklet: A NEAK TAJ nyilvántartásban megjelenő, legalább 3 hónapos tartózkodáshoz köthető vándorlások száma 2010–2021 között
Number of migrations with a stay of at least 3 months registered in the Hungarian National Health Insurance Fund register, 2010–2021

	Vándorló személyek száma	Vándorlási események száma
Egyesült Királyság	68 397	74 668
Más célországok	356 551	402 866
Összesen	424 948	477 534

2. melléklet: Az Egyesült Királyságba és az Európai Unió tagországokba irányuló kivándorlások összetétele 2012-től a Brexit népszavazásig (2016. június 23.) és az azt követő időszakban
Characteristics of emigrations to the UK and EU Member States from 2012 to the Brexit referendum (23 June 2016) and after the referendum

	Egyesült Királyság		EU27	
	2012-től a Brexit népszavazásig	A Brexit népszavazástól 2021 végéig	2012-től a Brexit népszavazásig	A Brexit népszavazástól 2021 végéig
Nemek				
Férfi	49%	47%	54%	53%
Nő	51%	53%	46%	47%
Korcsoport kivándorlások				
0-17 évesek	2%	4%	5%	7%
18-24 évesek	33%	32%	21%	21%
25-30 évesek	31%	27%	24%	21%
31-40 évesek	23%	22%	29%	24%
40+ évesek	11%	15%	21%	28%
Településtípus				
Budapest	22%	24%	18%	15%
Megyeszékhely, megyei jogú város	31%	29%	26%	23%
Város	29%	29%	28%	26%
Község	17%	17%	19%	20%
Ismeretlen	1%	1%	10%	16%
Családi állapot				
Nem házas	83%	82%	70%	71%
Házas	17%	18%	30%	29%
Vándorlás háztartástípusa				
Egyedül vándorolt ki a lakcímről	59%	58%	51%	49%
Más személy is kivándorolt a lakcímről	34%	30%	29%	27%
Ismeretlen	7%	12%	20%	23%
Gazdasági aktivitás				
Felsőfokú végzettséget igénylő vagy irodai foglalkozások	52%	43%	41%	30%
Kereskedelmi és szolgáltatási foglalkozások	12%	14%	10%	10%
Ipar, építőipar, mezőgazdaság, szakképzettséget nem igénylő foglalkozások	25%	27%	31%	39%
Tanuló	2%	6%	4%	7%
Nyugdíjas	1%	1%	5%	3%
Egyéb	8%	10%	8%	10%